

ศึกษามาตรการทางกฎหมายในการจัดตั้งตลาดล่วงหน้ายางพารา

ของการยางแห่งประเทศไทย

Study the Legal Measures for the Establishment of the Rubber Futures

Market of the Rubber Authority of Thailand

ศุภัตถ์ ศรีวิวัฒน์¹

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
439 ถนนจิระ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ 31000, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: suphatut@gmail.com

Suphatut Srivipatana²

Major of Law, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University
439 Chira Road, Nai Mueang, Mueang, Buriram 31000, Thailand
Email: suphatut@gmail.com

ธวัชรรัตน์ ศรีวิวัฒน์³

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนา วิทยาเขตศรีสะเกษ
99 ตำบลโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ 33000, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: thawonrat.c@gmail.com

Thawonrat Srivipatana⁴

Faculty of Law, Chalemkarnchana University, Sisaket Campus
99 Pho, Mueang, Sisaket 33000, Thailand
Email: thawonrat.c@gmail.com

เยาวพา กองเกตุ⁵

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
235 ถนนเลย-เชียงคาน ตำบลเมือง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย 42000, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: papa.pare@hotmail.com

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์.

² Assistant Professor, Lecturer.

³ อาจารย์.

⁴ Lecturer.

⁵ อาจารย์.

Yaowapa Kongket⁶

Major of Law, Faculty of Humanities and Social Sciences, Loai Rajabhat University

234 Loai-ChiangKhan Road, Mueang, Mueang Loai, Loai 42000, Thailand

Email: papa.pare@hotmail.com

Received: August 6, 2021 Revised: November 1, 2021 Accepted: November 8, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับตลาดล่วงหน้ายางพารา และศึกษาความเป็นไปได้ในทางกฎหมายเพื่อการจัดตั้งตลาดล่วงหน้าของการยางแห่งประเทศไทย เพื่อให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตลาดล่วงหน้ายางพารา และความเป็นไปได้ในทางกฎหมายเพื่อการจัดตั้งตลาดล่วงหน้าของการยางแห่งประเทศไทย

จากการศึกษาพบว่า การจัดตั้งตลาดล่วงหน้าเพื่อทำการซื้อขายยางพาราล่วงหน้านั้นเป็นอำนาจหน้าที่ คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ตามพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายล่วงหน้า พ.ศ. 2546 ส่งผลให้การยางแห่งประเทศไทยไม่สามารถจัดตั้งตลาดซื้อขายล่วงหน้ายางพาราได้ หากการยางแห่งประเทศไทยต้องการเป็นองค์กรในการช่วยเหลือเป็นที่ปรึกษาแก่เกษตรกร ผู้ประกอบการ ในการซื้อขายยางพาราล่วงหน้านั้น การยางแห่งประเทศไทยควรต้องดำเนินการจัดตั้งตลาดซื้อขายยางพาราล่วงหน้า หรือแก้ไขประกาศของ คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมาย; การจัดตั้งตลาดล่วงหน้า; ยางพารา; การยางแห่งประเทศไทย

Abstract

This article aims to study legal measures relating to futures market of rubber. It focuses on the legal feasibility for Rubber Authority of Thailand to establish futures market in Thailand. The ultimate goal is to identify legal measures relating to futures market of rubber and legal feasibility for Rubber Authority of Thailand to establish futures market in Thailand.

Results show that the establishment of rubber futures is under the authority of The Securities and Exchange Commission, Thailand according to the Derivative Act B.E. 2546. As a result, the Rubber Authority of Thailand is not authorized to establish rubber futures market. If the Rubber Authority of Thailand would like to be a major agency to provide help and advice on rubber futures trading for agriculturists and entrepreneurs, the Rubber Authority of Thailand needs to establish rubber futures market or to propose amendments of the Securities and Exchange Commission notices.

Keywords: Legal Measures; Establishment of Futures Market; Rubber; Rubber Authority of Thailand

⁶ Lecturer.

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยางพารา เป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของประเทศไทย ผลผลิตเฉลี่ยปีละกว่า 4 ล้านตัน เน้นปริมาณการผลิตเพื่อการส่งออก 5.145 ล้านตัน⁷ ราคาขายธรรมชาติจึงขึ้นอยู่กับกลไกของตลาดโลก ตลาดยางพารามีลักษณะเป็นตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดและเป็นสินค้าเกษตรที่มีความยืดหยุ่นของอุปทานต่ำ กล่าวคือ ปริมาณการผลิตไม่สามารถตอบสนองต่อราคาได้ในทันที จึงทำให้ประเทศผู้ใช้อย่างมีอำนาจในการต่อรองและกำหนดราคาซึ่งในปัจจุบันตลาดที่มีการซื้อขายล่วงหน้า (Future Market) เช่น ตลาดล่วงหน้าญี่ปุ่น (TOCOM) ตลาดล่วงหน้าสิงคโปร์ (SICOM) และตลาดล่วงหน้าเซี่ยงไฮ้ (SHFE) หรือ ตลาดเซี่ยงไฮ้ ซึ่งมีการซื้อขายยางพาราในลักษณะซื้อขาย การซื้อขายสินค้าในตลาดล่วงหน้าเป็นการซื้อขายเพื่อการเก็งกำไร หากแต่มีการนำราคาที่เกิดขึ้นในการซื้อขายในตลาดล่วงหน้ามาใช้เป็นปัจจัยหนึ่งในการกำหนดราคาซื้อขายยางพาราในแต่ละในประเทศและสำหรับการซื้อขายสัญญาระยะยาว ซึ่งโดยมากจะใช้ราคาล่วงหน้าจากตลาดสิงคโปร์ ในการกำหนดราคาซื้อขาย เนื่องจากตลาดล่วงหน้าสิงคโปร์มีส่วนการส่งมอบจริงมากกว่าตลาดอื่นและเป็นราคาที่ใกล้เคียงกับราคาตลาดปัจจุบัน⁸ แสดงว่าลักษณะของตลาดซื้อขายล่วงหน้า (Future Market) เป็นตลาดที่เอื้อประโยชน์แก่ผู้ซื้อมากกว่าผู้ขาย การวางแห่งประเทศไทยในฐานะที่เป็นองค์กรกลางรับผิดชอบดูแลการบริหารจัดการยางพาราของประเทศ ทั้งระบบอย่างครบวงจรมีแนวทางการลดความเสี่ยงและเพิ่มช่องทางการตลาดในการซื้อขายยางของเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร สถาบันเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน ที่ผลิตยางแผ่นรมควัน ที่ผลิตตามมาตรฐานหลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิตสินค้า (GMP) ประกอบกับภารกิจที่การยางแห่งประเทศไทยได้ส่งเสริมและพัฒนาให้ผลิตยางแผ่นรมควันตามมาตรฐานหลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิตสินค้า (GMP) ทำให้ผู้ขายมั่นใจในคุณภาพยางที่ผลิต และผู้ซื้อมั่นใจในคุณภาพสินค้ายางที่ได้รับ

การซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าเป็นระบบที่มีพัฒนาการมาอย่างยาวนาน โดยในระยะแรกมีการทำสัญญาระหว่างผู้ซื้อ และผู้ขายสินค้าเกษตรเพื่อระบุสินค้าเกษตรที่จะซื้อขายกันในอนาคต ในรูปแบบของสัญญาข้อตกลง (Forward Contract) ซึ่งเกษตรกรรู้จักกันในนามของ “ตกเขียว” เป็นสัญญาระหว่างคู่สัญญา 2 ฝ่าย โดยคู่สัญญา 2 ฝ่ายตกลงที่จะซื้อขายสินค้ากัน ในเวลา ราคา และเงื่อนไขการส่งมอบที่ระบุไว้ชัดเจน การทำสัญญาในลักษณะดังกล่าว เป็นการกำหนดราคาที่จะซื้อขายในอนาคต ทำให้ผู้ขายสินค้าเกษตรและผู้ซื้อสินค้าเกษตร สามารถทำการคำนวณรายได้ ต้นทุน และวางแผนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น⁹ แต่การทำสัญญาข้อตกลงมีข้อจำกัด จึงมีแนวคิดของการซื้อขายล่วงหน้าผ่านตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า (Agricultural Futures Exchange)

⁷ Rubber Division, *Thailand Rubber Statistics* (Bangkok: Department of Agriculture, 2019), 7. [In Thai]

⁸ Chotwit Suwong and Pompen Bamrungsin, *10 Years of AFFT Planting Seedlings to the World Price* (Bangkok: Amarin, 2016), 16. [In Thai]

⁹ Office of the Commission on Agricultural Futures Trading, *Agricultural Futures Trading Act B.E. 1999* (Bangkok: Department of Agriculture, 2003), 23. [In Thai]

การจัดตั้งตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าก่อให้เกิดประโยชน์กับเกษตรกร ผู้ประกอบการแปรรูปและผู้ส่งออก ใช้กลไกของตลาดล่วงหน้า ในการลดความเสี่ยงที่เกิดจากการผันผวนของราคาในอนาคต เช่นเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราต้องขายผลผลิตของตนในอนาคต อาจลดความเสี่ยงที่เกิดจากการผันผวนของราคาในอนาคต และลดภาวะขาดทุนจากการที่ราคาพืชผลของตนตกต่ำลงในอนาคต โดยการทำสัญญาขายล่วงหน้าในอนาคตเพื่อตรึงราคาขายสินค้าเอาไว้ ในขณะที่โรงงานอุตสาหกรรมที่ต้องซื้อยางพาราเพื่อเป็นวัตถุดิบในการผลิตอาจป้องกันความเสี่ยงที่ราคาวัตถุดิบเพิ่มสูงขึ้น โดยทำสัญญาซื้อยางล่วงหน้าไว้

ปัจจุบันการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าใช้หลักเกณฑ์การซื้อขายยางพาราล่วงหน้าตามพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายล่วงหน้า พ.ศ. 2546 มีโครงสร้างการซื้อขายในตลาดซื้อขายล่วงหน้า (TFEX) ยังคงมีลักษณะของสัญญาเหมือนกันกับที่ซื้อขายในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า (AFET) กล่าวคือ สินทรัพย์อ้างอิงยังมีเพียงชนิดเดียว คือ ยางแผ่นรมควันชั้น 3 (RSS 3) โดยขนาดต่อ 1 สัญญาเท่ากับ 5,000 กิโลกรัม และสัญญาสิ้นสุดอายุทุกเดือนต่อเนื่องเรียงลำดับกัน 7 เดือนที่ใกล้ที่สุด โดยเน้นให้มีการซื้อขายสัญญาที่มีการส่งมอบจริงเพื่อลดการเข้ามาของกลุ่มนักลงทุนที่เน้นการเก็งกำไรและลดความผันผวนของราคาซื้อขายยางพาราล่วงหน้า ถึงแม้ว่าในปัจจุบันสภาพคล่องของการซื้อขายยางพาราล่วงหน้าในตลาดซื้อขายล่วงหน้า (TFEX) มีแนวโน้มที่ดีขึ้น

สภาพปัญหาของโครงสร้างตลาดซื้อขายล่วงหน้า (TFEX) การกำหนดมาตรฐานยางไว้สูงมาก และวิธีการซื้อขายที่มีกระบวนการยุ่งยาก มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ส่งผลให้เกษตรกร ผู้ประกอบการรายย่อยที่ขายยางพารา ใช้วิธีการซื้อขายยางพาราล่วงหน้า

โดยหน่วยงานให้ที่ให้ความช่วยเหลือเกษตรกร ผู้ประกอบการ ในการซื้อขายยางพารา คือ การยางแห่งประเทศไทย ตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทยเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมการซื้อขายให้แก่เกษตรกร ผู้ประกอบการ ผู้ส่งออก ตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทยมีการดำเนินการซื้อขายยางพาราโดยมีการตกลงส่งมอบสินค้าและชำระเงินทันที (Spot Market) การซื้อขายในตลาดมีการซื้อขายยางแผ่นดิบ ยางแผ่นรมควัน ยางก้อนถ้วย และน้ำยางสด เพิ่มเติม คือ ยางเครพ รูปแบบของตลาดกลาง การยางพาราแห่งประเทศไทยมีการดำเนินการ ณ สำนักงานตลาดกลางยางพาราและที่ตั้งตลาดเครือข่าย การดำเนินการของตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทยเกิดสภาพคล่องในการซื้อขายยางพาราแก่เกษตรกร ผู้ประกอบการรายย่อย การยางแห่งประเทศไทยเป็นองค์กรที่มีความพร้อมในด้านบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการกำหนดราคายางพารา การคัดคุณภาพยางพาราให้ได้มาตรฐาน แต่เนื่องด้วยปัจจุบันการซื้อขายตลาดล่วงหน้า อยู่ภายใต้คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (กำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์) ซึ่งเป็นองค์กรที่กำกับดูแลธุรกรรมการซื้อขายล่วงหน้าตามกรอบของพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายล่วงหน้า พ.ศ. 2546¹⁰ จึงจำเป็นต้องศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งตลาดล่วงหน้าของการยางแห่งประเทศไทย เพื่อก่อให้เกิดเกษตรกร ผู้ประกอบการ มีช่องทางการขายยางพารา และลดความเสี่ยงในการซื้อขายยางพารา

¹⁰ Jirat Sangkaew, *Staying Ahead of the Futures Market* (Bangkok: Good Times, 2004), 38. [In Thai]

1.2 วัตถุประสงค์

- 1.2.1 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งตลาดล่วงหน้าอย่างพารา
- 1.2.2 เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตลาดล่วงหน้าอย่างพารา
- 1.2.3 เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในทางกฎหมายเพื่อการจัดตั้งตลาดล่วงหน้าของการยางแห่งประเทศไทย

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ ได้ทำการรวบรวมข้อมูลทฤษฎี แนวคิดการซื้อขายล่วงหน้า ข้อกฎหมาย ได้แก่ พระราชบัญญัติการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายล่วงหน้า พ.ศ. 2546 รวมทั้งศึกษาสภาพปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายล่วงหน้า เพื่อเสนอแนะแนวทางในการจัดตั้งตลาดล่วงหน้าอย่างพาราแก่การยางแห่งประเทศไทย

1.4 ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีการศึกษาจากเอกสารเกี่ยวกับตลาดล่วงหน้า รวมทั้งศึกษาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายล่วงหน้า ได้แก่ พระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายล่วงหน้า พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542 เอกสารการประชุม และข้อมูลจากเว็บไซต์ที่เกี่ยวกับตลาดซื้อขายล่วงหน้ารวมถึงปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับกฎหมายการซื้อขายล่วงหน้า และความเป็นไปได้ในการจัดตั้งตลาดซื้อขายล่วงหน้าของการยางแห่งประเทศไทย

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.5.1 ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งตลาดล่วงหน้าอย่างพารา
- 1.5.2 ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตลาดล่วงหน้าอย่างพารา
- 1.5.3 ทราบถึงแนวทางในการจัดตั้งตลาดล่วงหน้าอย่างพาราของการยางแห่งประเทศไทย

2. ผลการวิจัย

2.1 ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งตลาดล่วงหน้าอย่างพารา

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ตลาดซื้อขายล่วงหน้าเป็นศูนย์กลางที่ผู้ซื้อและผู้ขายเข้ามาทำการซื้อขายสัญญาล่วงหน้า (Future Contracts) กัน ในสัญญานี้จะระบุถึงชนิด จำนวน คุณภาพ ตลอดจนเดือนที่จะส่งมอบสินค้า ส่วนราคาซื้อขายกันเกิดจากการประมูลกันระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ตามวันเวลา และสถานที่ที่ตลาดกำหนด ทั้งนี้ ผู้ซื้อผู้ขายอาจต้องการหรือไม่ต้องการให้มีการรับและส่งมอบสินค้ากันจริง ๆ ก็ได้ และจากการศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับตลาดล่วงหน้าอย่างพารา การซื้อขายล่วงหน้าอย่างพาราอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายล่วงหน้า พ.ศ. 2546 เป็นกฎหมายที่กำหนดให้มีการจัดตั้งตลาด

หรือศูนย์กลางในการซื้อขายอนุพันธ์ในประเทศไทยนั้น ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในฐานะหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาตลาดทุน จึงได้จัดตั้งบริษัท ตลาดอนุพันธ์ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) ขึ้น ซึ่งดำเนินการจัดตั้งอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2547 และได้รับใบอนุญาตจากคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 มีสถานะเป็นบริษัทของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยมีเป้าหมายหลักในการดำเนินธุรกิจ¹¹ การก่อตั้งตลาดดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์กลางในการซื้อขายตราสาร และสินค้าโภคภัณฑ์อื่น ๆ เช่น ทองคำ น้ำมันดิบ ที่มีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้ลงทุนและผู้ประกอบการในธุรกิจที่เกี่ยวข้องสามารถใช้เป็นเครื่องมือบริหารความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถือว่าเป็นทางเลือกของการลงทุน ภายใต้ระบบการซื้อขายที่มีความยุติธรรม โปร่งใส มีสภาพคล่อง และมั่นใจในระบบการซื้อขายและการชำระราคา และผู้ลงทุนมีแหล่งข้อมูลที่สะท้อนความคาดหวังของผู้ที่อยู่ในตลาดที่มีต่อราคาในอนาคต ทั้งนี้ ยังส่งผลให้ผู้ลงทุนและผู้ประกอบการสามารถวางแผนการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการเป็นศูนย์กลางในการซื้อขายสินค้า คือ บริษัท ตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้า (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) เป็นศูนย์กลางการซื้อขายอนุพันธ์เกี่ยวกับตราสารทุน ตราสารหนี้ และสินค้าโภคภัณฑ์ประเภทอื่น ๆ ภายใต้พระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายล่วงหน้า พ.ศ. 2546 โดยมีสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์เป็นหน่วยงานกำกับดูแล สินค้าที่สามารถจัดให้มีการซื้อขายได้ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายล่วงหน้า พ.ศ. 2546 คือ ฟิวเจอร์ส (Futures) ออปชั่น (Options) และออปชั่นบนสัญญาฟิวเจอร์ส (Options on Futures) ของสินทรัพย์อ้างอิงประเภทต่าง ๆ

ตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้ามีเป้าหมายหลักในการเป็นศูนย์กลางการซื้อขายอนุพันธ์ที่มีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้ลงทุนและผู้ประกอบการในธุรกิจสามารถใช้เป็นเครื่องมือบริหารความเสี่ยงในการบริหารเงินลงทุนและธุรกิจของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีต้นทุนที่สมเหตุสมผลเป็นทางเลือกของการลงทุน ภายใต้ระบบการซื้อขายที่มีความยุติธรรม โปร่งใส และมีสภาพคล่อง รวมทั้งมั่นใจในระบบการชำระราคาสำหรับทุกธุรกรรมที่เกิดขึ้นในตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้า โดยจะมีสำนักหักบัญชีที่มีความมั่นคงเป็นคู่สัญญา บริษัท ตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้า (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) วางกลยุทธ์โดยการจัดให้มีสินค้าหรืออนุพันธ์ที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้ลงทุนให้มีประเภทและชนิดของอนุพันธ์ที่มีความหลากหลาย เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศ รวมทั้งสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ในการบริหารความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้าเปิดดำเนินการโดยจัดให้มีการซื้อขายฟิวเจอร์สที่อ้างอิงกับดัชนีราคาหลักทรัพย์ SET50 (SET50 Index Futures) เป็นสินค้าลำดับแรกในวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2549 จากนั้น ตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้าได้มีการพัฒนาสินค้าอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีความหลากหลายของสินค้าครอบคลุมตลาดเงินและตลาดทุนมากขึ้น เช่น สัญญาซื้อขายล่วงหน้าที่อ้างอิงราคาหุ้น (Stock Futures), สัญญาซื้อขายทองคำล่วงหน้า (Gold Futures), สัญญาระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายในการซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนสินค้า (Interest Rate Futures), สัญญาระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายในการซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์สหรัฐฯ (USD Futures), สัญญาซื้อขาย

¹¹ Woradee Jongussayakul, *Economics on Financial Risk Management* (Bangkok: Kasetsart University Press, 2015), 23. [In Thai]

ล่วงหน้าที่อ้างอิงกับราคายาง (Rubber Futures) และ สัญญาซื้อขายล่วงหน้าที่ถูกซื้อได้สิทธิในการ “ซื้อ” หรือได้รับสิทธิในการ “ขาย” ดัชนี SET50 จากผู้ขายในเงื่อนไขและราคาที่ตกลงกันไว้ในสัญญาออพชั่น (SET50 Index Options) อีกทั้งยังมีการจัดบริการเกี่ยวกับการซื้อขายให้เป็นไปตามพัฒนาการของตลาดในต่างประเทศและ เป็นไปตามแนวทางสากลมากขึ้น เช่น การให้บริการซื้อขายแบบรายใหญ่ (Block Trading Transaction) และการขยายเวลาซื้อขาย (Extended Trading Hours)¹²

บริษัท ตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้า (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) ได้กำหนดกลยุทธ์ เพื่อเสริมสร้างสภาพคล่องในการซื้อขายในตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้าด้วยการสนับสนุนให้มีผู้ดูแลสภาพคล่อง (Market Maker) จากสมาชิกของตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้าและผู้ลงทุนสถาบันที่มีศักยภาพ เพื่อทำหน้าที่ดูแลการซื้อขายในตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้าให้มีสภาพคล่องอยู่เสมอ แต่ระบบการซื้อขายยางพาราล่วงหน้า ตามการบริหารงานของบริษัท ตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้า (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) ไม่เหมาะสมกับเกษตรกรรายย่อย

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรประกอบอาชีพทำสวนยางพาราพบว่า เกษตรกรรายย่อยมีความรู้จัก ตลาดซื้อขายล่วงหน้า (TFEX) น้อยมาก กล่าวคือ มีเพียง 17.42 เปอร์เซ็นต์ เท่านั้น ที่รู้จักหรือเคยได้ยินตลาดซื้อขายล่วงหน้า (TFEX) ในจำนวนดังกล่าวเกษตรกรรายย่อยบางรายยังเข้าใจผิดว่าเป็นตลาดซื้อขายล่วงหน้า (Forward Market) ที่ตลาดกลางยางพาราจังหวัดสุราษฎร์ธานี บางรายยังเข้าใจว่าเป็นตลาดซื้อขายยางพารา ล่วงหน้าในต่างประเทศและพบว่าเกษตรกรรายย่อยส่วนใหญ่ไม่คิดที่จะใช้ตลาดซื้อขายล่วงหน้า (TFEX) มีเพียง 10.35 เปอร์เซ็นต์ เท่านั้นที่คิดที่จะใช้หรือเคยใช้ ตลาดซื้อขายล่วงหน้า (TFEX) เกษตรกรส่วนใหญ่ขาดความ เข้าใจในเรื่องกลไกที่สำคัญของตลาดซื้อขายล่วงหน้า (Futures Market) ในเรื่องการวางเงินประกันเริ่มต้น (Initial Margin Requirement) ในการเปิดบัญชีซื้อขาย ตลอดจนการที่เกษตรกรอาจจะถูกเรียกเงินประกันเพิ่มเติม หากมีการขาดทุนเกินกว่าระดับที่กำหนดไว้ หรือบางรายเข้าใจว่าจะได้รับการช่วยเหลือจากรัฐบาลเมื่อเกิดการ ขาดทุน จากลักษณะโครงสร้างของตลาดซื้อขายล่วงหน้า (TFEX) และผลจากการสำรวจการเข้าถึงการใช้ตลาด ซื้อขายยางล่วงหน้า (TFEX) ส่งผลให้เกษตรกรยางพารา สหกรณ์ยางพารา ผู้ประกอบการรายย่อยไม่สามารถใช้ บริการตลาดล่วงหน้าได้ จึงใช้วิธีการซื้อขายล่วงหน้ากันระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายโดยตรง¹³

สภาพปัญหาของโครงสร้างตลาดซื้อขายล่วงหน้า (TFEX) กำหนดมาตรฐานอย่างไรสูงมาก มีวิธีการซื้อขายมีกระบวนการยุ่งยาก มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ส่งผลให้เกษตรกร ผู้ประกอบการรายย่อย ที่ขายยางพารา ใช้วิธีการซื้อขายยางพาราล่วงหน้ากันเอง โดยคู่สัญญา 2 ฝ่ายตกลงที่จะซื้อขายสินค้า ตามเวลา ราคา เงื่อนไขกันเอง โดยไม่ผ่านระบบตลาด ซึ่งก่อให้เกิดการปัญหา ดังต่อไปนี้

1) ความเสี่ยงจากการที่คู่สัญญาอาจบิดพลิ้วไม่ปฏิบัติตามสัญญา ดังนั้น ผู้ซื้อและผู้ขายในสัญญา จะต้องมีความเชื่อถือระหว่างกัน ว่าคู่สัญญาอีกฝ่ายจะปฏิบัติตามสัญญา

¹² Office of the Agricultural Futures Trading Commission, *The SEC and Its Role in the Supervision of Agricultural Futures Trading* (Bangkok: Information and Knowledge Center, 2012), 45. [In Thai]

¹³ Santi Thiraphat, *The Para Rubber Futures Market Project of Small Rubber Farmers to Hedge* (Research Report) (Bangkok: Chulalongkorn University, 2018), 34. [In Thai]

2) ผู้ซื้อและผู้ขายที่อยู่ต่างพื้นที่กัน อาจมีความต้องการที่แตกต่างกันในเรื่องของมาตรฐานของสินค้า และแนวปฏิบัติในการส่งมอบ ซึ่งเป็นข้อจำกัดมิให้สามารถเข้ามาทำสัญญาได้

2.2 มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตลาดล่วงหน้ายางพารา

การจัดตั้งตลาดล่วงหน้าของการยางแห่งประเทศไทยต้องพิจารณาหลักเกณฑ์จากการศึกษาพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายล่วงหน้า พ.ศ. 2546 ดังนั้น หากการยางแห่งประเทศไทยจัดตั้งตลาดล่วงหน้าได้หน่วยงานต้องพิจารณาว่ามีกระบวนการขั้นตอนเกี่ยวกับพิจารณาจากสินค้า รูปแบบสัญญา ลักษณะการประกอบธุรกิจ หากครบองค์ประกอบทั้ง 3 ประการ มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาตามกฎหมาย ดังต่อไปนี้

2.2.1 การพิจารณาจากสินค้าที่ทำการซื้อขายในตลาด

1) ตามกฎหมาย กำหนดว่า “สินค้า” หมายความว่า หลักทรัพย์ ทองคำ น้ำมันดิบ หรือทรัพย์สินอื่นใดที่คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ แต่ไม่รวมถึงเงินตราสกุลใด ๆ¹⁴

2) ตามกฎหมายไม่ได้กำหนดชัดเจนว่า เกี่ยวกับสัญญาซื้อขายล่วงหน้าสินค้าประเภทยางพารา แต่ข้อกำหนดกำหนดไว้ว่าให้รวมถึงทรัพย์สินอื่นที่คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ประกาศกำหนด เมื่อศึกษาประกาศคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ที่ กธ. 22/2558 เรื่อง การกำหนดประเภทสินค้าและตัวแปรเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) ปรากฏว่า ตามประกาศสินค้าเกษตร ซึ่งได้แก่ผลิตภัณฑ์ทางเกษตรกรรมและผลิตภัณฑ์ได้จากการแปรรูป ผลิตภัณฑ์ทางเกษตรกรรม เป็นสินค้าตามความหมายในพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายล่วงหน้า พ.ศ. 2546

3) สินค้าเกษตร (Agricultural Commodity) หมายถึง ผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ อันเกิดจากการกสิกรรม การประมง การปศุสัตว์ หรือการป่าไม้และผลพลอยได้ของผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ดังกล่าวที่ใช้บริโภคเป็นอาหาร ใช้เป็นอาหารสัตว์หรือนำมาแปรรูปเป็นอาหารและอาหารสัตว์ ส่งผลให้ยางพาราถือว่าเป็นสินค้าเกษตร¹⁵ เนื่องจาก ยางพาราเป็นผลผลิตจากการกสิกรรมถือว่าเป็นสินค้าเกษตรตามประกาศของคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ดังนั้น หลักเกณฑ์ประการแรก ยางพาราถือว่าเป็นสินค้าตามพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายล่วงหน้า พ.ศ. 2546

2.2.2 การพิจารณารูปแบบสัญญา

พระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายล่วงหน้า พ.ศ. 2546 มาตรา 3 การซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้า หมายถึง การเข้าผูกพันตามสัญญา¹⁶ ดังต่อไปนี้

¹⁴ Derivatives Act B.E. 2003, Section 3, Royal Gazette Krisdika Version vol. 120, Section 65 ก (July 10, 2003): 1. [In Thai]

¹⁵ National Bureau of Agricultural Commodity and Food Standards, *Agricultural and Food Products Traceability: Principles and Guidelines for System Design Follow-Up and Implementation* (Bangkok: Ministry of Agriculture and Cooperatives, 2014), 2. [In Thai]

¹⁶ Derivatives Act B.E. 2003, Section 3, Royal Gazette Krisdika Version vol. 120, Section 65 ก (July 10, 2003): 1-2. [In Thai]

1) สัญญาที่กำหนดให้คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งส่งมอบสินค้า เช่น หลักทรัพย์ ทองคำ หรือน้ำมันดิบเป็นต้น ให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นผู้ชำระราคา ณ เวลาใด เวลาหนึ่งในอนาคต เป็นจำนวนและราคาตามที่กำหนดไว้ในสัญญา (Physical Delivery)

2) สัญญาที่กำหนดให้คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งได้รับชำระเงิน หรือต้องชำระเงินให้แก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเท่ากับจำนวนเงินที่คำนวณได้จากส่วนต่างระหว่างราคา หรือมูลค่าของสินค้า หรือตัวแปร เช่น อัตราแลกเปลี่ยนเงิน อัตราดอกเบี้ย ดัชนีทางการเงินหรือดัชนีกลุ่มหลักทรัพย์ ที่กำหนดไว้ในสัญญากับราคา หรือมูลค่าของสินค้า หรือตัวแปรที่เป็นอยู่ ณ เวลาใดเวลาหนึ่งหรือช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งในอนาคตตามที่กำหนดไว้ในสัญญา (Cash Settlement)

3) สัญญาที่กำหนดให้สิทธิแก่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งที่จะเรียกให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งส่งมอบสินค้า หรือชำระราคาของสินค้า หรือชำระเงินที่คำนวณได้จากส่วนต่างระหว่างราคา หรือมูลค่าของสินค้า หรือตัวแปรที่กำหนดไว้ในสัญญากับราคา หรือมูลค่าของสินค้า หรือตัวแปรที่เป็นอยู่ ณ เวลาใดเวลาหนึ่งหรือช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งในอนาคตตามที่กำหนดไว้ในสัญญาหรือเรียกให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเข้าทำสัญญาตาม (1) หรือ (2) สัญญาการซื้อขายส่วนต่าง (Contract for Difference)

การทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้าส่งมอบจริง คือ ผู้ซื้อจะกำหนดปริมาณที่ต้องการส่วนราคาขายขึ้นอยู่กับราคาในตลาดกลางกำหนด โดยในสัญญาให้ผู้ขายต้องส่งมอบให้ได้ตามปริมาณที่ตกลงไว้ในอนาคต ตามกำหนดเวลาที่ผู้ซื้อกำหนดไว้ในสัญญา ดังนั้น รูปแบบสัญญาจึงตรงกับสัญญาในมาตรา 3 เป็นสัญญาที่กำหนดให้คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งส่งมอบสินค้าให้ คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นผู้ชำระราคา ณ เวลาใดเวลาหนึ่งในอนาคต เป็นจำนวนและราคาตามที่กำหนดไว้ในสัญญา

แต่มีข้อยกเว้นการซื้อขายสัญญาดังต่อไปนี้ไม่อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายล่วงหน้า พ.ศ. 2546 ตามมาตรา 4 ได้แก่

1) สัญญาซื้อขายล่วงหน้าที่กำหนดให้มีการชำระเงิน ที่คำนวณจากอัตราแลกเปลี่ยนเงินหรืออัตรา

2) ดอกเบี้ย และการซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้างกล่าวนอกศูนย์ซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้า

3) สัญญาซื้อหรือขายหลักทรัพย์โดยมีข้อตกลงว่าจะขายหรือซื้อคืนซึ่งหลักทรัพย์ดังกล่าว

4) สัญญาหรือการซื้อขายใด ๆ ตามที่คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ประกาศกำหนด เช่น สัญญาซื้อขายหลักทรัพย์ ทองคำ หรือน้ำมันดิบ ที่กำหนดให้คู่สัญญาส่งมอบสินค้าให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งได้ทำสัญญาดังกล่าวนอกศูนย์ซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้า หรือไม่มีข้อกำหนดที่อนุญาตให้คู่สัญญาฝ่ายที่มีหน้าที่ส่งมอบสินค้าสามารถชำระเงินหรือส่วนต่างของราคาสินค้า (Settle by Cash) หรือทำการหักกลบลบหนี้กับคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง (Set - Off) แทนการส่งมอบสินค้าได้ และธรรมเนียมปฏิบัติในการทำสัญญาดังกล่าวไม่เปิดช่องให้คู่สัญญาฝ่ายที่มีหน้าที่ส่งมอบสินค้าหลุดพ้นจากหน้าที่ตามสัญญาดังกล่าวด้วยการทำสัญญาขึ้นใหม่ที่มีผลในทางตรงกันข้าม (Close - Out) กับสัญญาเดิม เป็นต้น

ดังนั้น การซื้อขายยาวพาราล่วงหน้า ถือว่าเป็นการทำสัญญาตามพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายล่วงหน้า พ.ศ. 2546 และการซื้อขายไม่เข้าลักษณะข้อยกเว้นตามมาตรา 4

2.2.3 การพิจารณาลักษณะการประกอบธุรกิจ

“ธุรกิจสัญญาซื้อขายล่วงหน้า” หมายความว่า การให้บริการ¹⁷ ดังต่อไปนี้

1) การเป็นตัวแทนซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้า: บุคคลซึ่งให้บริการหรือแสดงต่อบุคคลทั่วไปว่าพร้อมจะให้บริการเป็นตัวแทนในการซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้ากับบุคคลอื่น โดยกระทำเป็นทางค้ำปกติ

2) การเป็นผู้ค้ำสัญญาซื้อขายล่วงหน้า: บุคคลซึ่งแสดงต่อบุคคลทั่วไปว่าพร้อมจะเข้าเป็นคู่สัญญาซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้า ให้แก่ผู้ซึ่งประสงค์จะซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้า โดยการเสนอเข้าหรือเข้าเป็นคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง โดยกระทำเป็นทางค้ำปกติ แต่ไม่รวมถึงบุคคลซึ่งเสนอซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้า หรือซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้าเพื่อตนเองในศูนย์ซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้า

3) การเป็นที่ปรึกษาสัญญาซื้อขายล่วงหน้า: บุคคลซึ่งให้คำแนะนำหรือแสดงต่อบุคคลทั่วไปว่าพร้อมจะให้คำแนะนำ ไม่ว่าจะโดยทางตรง หรือทางอ้อมแก่บุคคลอื่นเกี่ยวกับสัญญาซื้อขายล่วงหน้า หรือความเหมาะสม ในการซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้า โดยกระทำเป็นทางค้ำปกติ แต่ไม่รวมถึงบุคคลซึ่งให้คำแนะนำที่เป็นส่วนหนึ่งหรือเกี่ยวเนื่องกับการเป็นตัวแทนซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้าหรือผู้ค้ำสัญญาซื้อขายล่วงหน้า

4) การเป็นผู้จัดการเงินทุนสัญญาซื้อขายล่วงหน้า: บุคคลซึ่งเข้าจัดการเงินทุนหรือแสดงต่อบุคคลทั่วไปว่าพร้อมจะรับจัดการเงินทุนให้แก่บุคคลอื่น เพื่อแสวงหาประโยชน์จากสัญญาซื้อขายล่วงหน้า โดยกระทำเป็นทางค้ำปกติ

5) กิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับสัญญาซื้อขายล่วงหน้าตามที่คณะกรรมการ กำกับหลักทรัพย์ และตลาดหลักทรัพย์ประกาศกำหนด ปัจจุบันยังไม่มีประกาศกำหนด

จากคำนิยามธุรกิจสัญญาซื้อขายล่วงหน้า การจัดตั้งตลาดการยางแห่งประเทศไทย หากมีฐานะเป็นที่ปรึกษาสัญญาซื้อขายล่วงหน้า หรือ การเป็นผู้จัดการเงินทุนสัญญาซื้อขายล่วงหน้า¹⁸

การเป็นที่ปรึกษาสัญญาซื้อขายล่วงหน้า คือ การที่ตลาดมีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำหรือแสดงต่อบุคคลทั่วไปว่าพร้อมจะให้คำแนะนำ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมแก่บุคคลอื่น เกี่ยวกับสัญญาซื้อขายล่วงหน้าหรือความเหมาะสมในการซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้า โดยกระทำเป็นทางค้ำปกติ แต่ทั้งนี้ ไม่รวมถึงบุคคล ซึ่งให้คำแนะนำอันเป็นส่วนหนึ่งหรือเกี่ยวเนื่องกับการประกอบกิจการของตัวแทนซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้าหรือผู้ค้ำสัญญาซื้อขายล่วงหน้า หรือการให้คำแนะนำในลักษณะตามที่คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์ และตลาดหลักทรัพย์ประกาศกำหนด

¹⁷ Capital Market Knowledge Development Promotion Center, *Capital Market Product Knowledge: Complex Instruments (Derivatives)* (Bangkok: The Stock Exchange of Thailand, 2017), 45. [In Thai]

¹⁸ Thipakorn Lokapattana Thaweekulwat, *Trading of Goods in the Futures Market* (Bangkok: Chulalongkorn, 1996), 15. [In Thai]

การเป็นผู้จัดการเงินทุนสัญญาซื้อขายล่วงหน้า หมายความว่า บุคคลซึ่งเข้าจัดการเงินทุนหรือแสดงต่อบุคคลทั่วไปว่าพร้อมจะรับจัดการเงินทุน ให้แก่บุคคลอื่นเพื่อแสวงหาประโยชน์จากสัญญาซื้อขายล่วงหน้า โดยกระทำเป็นทางค้าปกติและได้รับใบอนุญาตหรือได้จดทะเบียนตาม พระราชบัญญัตินี้ แต่ทั้งนี้ ไม่รวมถึงผู้จัดการเงินทุนสัญญาซื้อขายล่วงหน้า ในลักษณะตามที่คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ประกาศกำหนด

ลักษณะตลาดของการยางแห่งประเทศไทย มีหน้าที่ในการช่วยเหลือและให้บริการแก่ผู้ซื้อ ผู้ขายในการซื้อขายยางในตลาด ดูแล ควบคุมคุณภาพยางที่ซื้อขาย โดยเฉพาะการให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกร เกษตรกรรายย่อยสามารถเข้าถึงตลาดซื้อขายล่วงหน้า (Futures) ค่อนข้างลำบาก ด้วยเหตุนี้ หากจัดตั้งตลาดล่วงหน้าและเกษตรกรต้องทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้า ตลาดของการยางแห่งประเทศไทย คอยให้คำแนะนำเกี่ยวกับการทำสัญญาซื้อขาย อีกทั้งตามระเบียบการยางแห่งประเทศไทยว่าด้วยตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2564 ตลาดมีเงินทุนหมุนเวียนเพื่อสำรองจ่ายค่างวด ดังนั้น หากเกษตรกรทำการซื้อขายล่วงหน้า ตลาดนำเงินทุนหมุนเวียนมาชำระค่างวด ตลาดเป็นผู้จัดการเงินทุนสัญญาซื้อขายล่วงหน้า

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

3.1 สรุปผล

เกษตรกรผู้ปลูกยางพารารายย่อยสามารถเข้าถึงตลาดซื้อขายล่วงหน้า (Futures) ค่อนข้างลำบาก เพราะการซื้อขายในตลาดล่วงหน้า จะต้องมีการวางเงินหลักประกัน (Margin) และการคิดกำไรขาดทุน (Mark-to-Market) ทุกวัน ซึ่งเกษตรกรผู้ปลูกยางพารารายย่อยต้องมีสภาพคล่องที่เพียงพอ ตลอดจนสินค้ามีลักษณะมาตรฐานซึ่งอาจไม่ตรงกับความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารารายย่อย ผลิตภัณฑ์ที่จะให้เกษตรกรผู้ปลูกยางพารารายย่อยใช้บริหารความเสี่ยงอาจต้องมีการออกแบบให้เหมาะสมกับสถานะและความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารารายย่อย จากนั้นจึงป้องกันหรือจัดการความเสี่ยงของสัญญาดังกล่าว โดยการใช้ตลาดซื้อขายล่วงหน้า ถ้าราคาของตลาดเงินสด (ตลาดกลางหาดีใหญ่) มีความสัมพันธ์กับราคาตลาดซื้อขายล่วงหน้า ซึ่งจะเป็นตลาดซื้อขายล่วงหน้าในประเทศไทยหรือต่างประเทศก็ได้ แต่ในขณะนี้ตลาดซื้อขายล่วงหน้า (Afet) ซึ่งได้ปิดดำเนินการและอยู่ในระหว่างชำระ บัญชีทำให้ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลในอดีตของไทยได้ และข้อมูลจากตลาดซื้อขายล่วงหน้ายังมีข้อมูลไม่เพียงพอเนื่องจากเพิ่งเปิดดำเนินการในขณะที่ศึกษาและมีสภาพคล่องค่อนข้างน้อย นโยบายที่ต้องการให้ตลาดเกษตรล่วงหน้า (Futures) เป็นเครื่องมือของเกษตรกรในการบริหารความเสี่ยงทางด้านราคาจึงอาจเป็นไปได้ค่อนข้างยาก เนื่องจากความไม่สอดคล้องของสินค้าอ้างอิง (RSS3) กับผลิตภัณฑ์และการดำรงชีพของเกษตรกรรายย่อย เกษตรกรเหล่านี้ส่วนใหญ่ขายยางถ้วยและน้ำยางสดและมีสภาพคล่องที่จำกัด นอกจากนี้ความยุ่งยากของกลไกและกระบวนการในการซื้อขายของตลาดล่วงหน้า (Futures) ยังอาจเป็นอุปสรรคในการใช้ตลาดล่วงหน้าของเกษตรกรรายย่อย

จากการศึกษาวิจัยทำให้ทราบได้ว่า พระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายล่วงหน้า พ.ศ. 2546 กำหนดเงื่อนไขว่า หากหน่วยงานใดต้องการจัดตั้งตลาดล่วงหน้า ต้องมีการขออนุญาตแก่คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ การจัดตั้งตลาดซื้อขายยางพาราล่วงหน้ายางพารา การยางแห่งประเทศไทยไม่สามารถดำเนินการจัดตั้งตลาดได้ แม้ว่าวัตถุประสงค์ของหน่วยงานตามพระราชบัญญัติการยางแห่งประเทศไทย

พ.ศ. 2558 มาตรา 8 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือเกษตรกรชาวสวนยาง สถาบันเกษตรกรชาวสวนยาง และผู้ประกอบการกิจการทางด้านวิชาการ การเงิน การผลิต การแปรรูป การอุตสาหกรรม การตลาด การประกอบธุรกิจ และการดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ซึ่งตลาดที่เกิดขึ้นเป็นการดำเนินงานโดยไม่มีผลกำไร แต่เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนการปรับปรุงคุณภาพของผลผลิตและระบบตลาดเพื่อให้เกิดประโยชน์ สูงสุดแก่เกษตรกรชาวสวนยางและผู้ประกอบการกิจการ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามมาตรา 8 แต่หน่วยงานไม่สามารถจัดตั้งระบบการซื้อขายยาวพาราล่วงหน้าได้ เนื่องจากหากขออนุญาตและมีการดำเนินการจัดตั้งตลาดซื้อขายล่วงหน้าที่มีการส่งมอบจริงโดย

การที่การยางแห่งประเทศไทยเป็นผู้ดำเนินการกำกับดูแล จึงควรคำนึงถึงหลายประเด็นดังนี้

- 1) ความเพียงพอของงบประมาณอุดหนุนค่าดำเนินการระบบตลาดซื้อขายสัญญาล่วงหน้าที่มีการส่งมอบจริง เนื่องจากการดำเนินการภายใต้การยางแห่งประเทศไทย ไม่สามารถเก็บค่าธรรมเนียมซื้อขายที่เกิดขึ้นได้
- 2) การรับรองคุณภาพยาวพาราที่จะเข้ามาขายในตลาดให้เป็นที่ยอมรับของทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย
- 3) ผลิตภัณฑ์ยาวพาราที่จะมีการซื้อขายควรครอบคลุมผลิตภัณฑ์ที่มีการซื้อขายอยู่ในปัจจุบัน มิใช่เพียงแค่ซื้อขายเฉพาะยางแผ่นรมควันชั้น 3
- 4) ผู้ซื้อและผู้ขายควรต้องเป็นผู้ที่ได้รับใบอนุญาตที่ประกอบธุรกิจยางจริง เช่น เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ ผู้รวบรวม ผู้ประกอบการส่งออก ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ทั้งในและประเทศ ทั้งนี้ กรณีของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์ อาจมีข้อจำกัดเกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2562 ที่ไม่สามารถดำเนินการซื้อขายในตลาดที่จะจัดตั้งได้
- 5) หลักประกันของของผู้ซื้อและผู้ขายที่น่าเชื่อถือ ควรมีกระบวนการรองรับเพื่อสร้างความมั่นใจกับตลาด
- 6) นายหน้าที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของผู้ซื้อและผู้ขาย ซึ่งโดยปกติจะมีค่านายหน้าเป็นค่าตอบแทนที่เกิดขึ้นทั้งสัญญาซื้อและสัญญาขาย หากมีจำนวนนายหน้าไม่มากพออาจทำให้เกิดการคิดค่าธรรมเนียม นายหน้าที่ไม่เป็นธรรม
- 7) หน้าที่ความรับผิดชอบของการขนส่ง รูปแบบการขนส่ง ตลอดจนค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น ควรเป็นหนึ่งในเงื่อนไขสัญญาที่มีการตกลงซื้อขาย นอกเหนือจาก ราคาส่งมอบ ปริมาณ จุดรับมอบ วันซื้อขาย และวันส่งมอบ
- 8) บทลงโทษกรณีที่มีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตามสัญญา ควรต้องทำประชาพิจารณ์ เพื่อให้ได้แนวทางที่ชัดเจนในการดำเนินการ
- 9) จำนวนสมาชิกที่สนใจเข้าร่วมมากเพียงพอที่จะทำให้ตลาดสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่

3.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตลาดซื้อขายล่วงหน้ายางพารา การยางแห่งประเทศไทยมีความเป็นไปได้ในการจัดตั้งตลาดล่วงหน้าแห่งประเทศไทย ควรต้องดำเนินการ 2 แนวทาง ดังนี้

3.2.1 เห็นควรให้การยางแห่งประเทศไทยควรดำเนินการขออนุญาตจัดตั้งตลาดล่วงหน้าแก่คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ตามมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายล่วงหน้า พ.ศ. 2546

3.2.2 เห็นควรให้แก้ไขประกาศคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ที่ กธ.22/2558 เรื่อง การกำหนดประเภทสินค้าและตัวแปรเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) เป็นกฎหมายลำดับสุดท้าย ประกาศยกเลิกสินค้ายางพาราเป็นทรัพย์สินอันเป็นสินค้า ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายล่วงหน้า พ.ศ. 2546

References

- Capital Market Knowledge Development Promotion Center. *Capital Market Product Knowledge: Complex Instruments (Derivatives)*. Bangkok: The Stock Exchange of Thailand, 2017. [In Thai]
- Chotwit Suwong and Pornpen Bamrungsin. *10 Years of AFFT Planting Seedlings to the World Price*. Bangkok: Amarin, 2016. [In Thai]
- Jirat Sangkaew. *Staying Ahead of the Futures Market*. Bangkok: Good Times, 2004. [In Thai]
- National Bureau of Agricultural Commodity and Food Standards. *Agricultural and Food Products Traceability: Principles and Guidelines for System Design Follow-Up and Implementation*. Bangkok: Ministry of Agriculture and Cooperatives, 2014. [In Thai]
- Office of the Agricultural Futures Trading Commission. *The SEC and Its Role in the Supervision of Agricultural Futures Trading*. Bangkok: Information and Knowledge Center, 2012. [In Thai]
- Office of the Commission on Agricultural Futures Trading. *Agricultural Futures Trading Act B.E. 1999*. Bangkok: Department of Agriculture, 2003. [In Thai]
- Rubber Division. *Thailand Rubber Statistics*. Bangkok: Department of Agriculture, 2019. [In Thai]
- Santi Thiraphat. *The Para Rubber Futures Market Project of Small Rubber Farmers to Hedge* (Research Report). Bangkok: Chulalongkorn University, 2018. [In Thai]
- Thipakorn Lokapattana Thaweekulwat. *Trading of Goods in the Futures Market*. Bangkok: Chulalongkorn, 1996. [In Thai]
- Woradee Jongussayakul. *Economics on Financial Risk Management*. Bangkok: Kasetsart University Press, 2015. [In Thai]